

‘Daar zijn uw bevrijders!’

Vanaf maart 1944 begon een reeks van hevige bombardementen in het kader van de voorbereidingen op de landing in Normandië. Door verkeersknooppunten in het bezette België te vernietigen hoopten de gecombineerde luchtmachten van de Amerikanen, Britten en Canadezen de Duitse transportmogelijkheden te vernielen. De eerste slachtoffers van het geallieerde lenteoffensief vielen in de stationsbuurt van Haine-Saint-Pierre, een deelgemeente van La Louvière. Op 15 maart waren er 36 doden te betreuren en acht dagen later sloeg het noodlot opnieuw toe: 44 doden. Op 26 maart werd Kortrijk gebombardeerd, met maar liefst 252 doden tot gevolg. Op 31 maart volgde Oostende, waar 36 mensen overleden. Na een week rust sloeg de terreur toe op 8 april in Koksijde en maakte 26 slachtoffers. Die dag zat Fritz (°1926, Tongeren₀₄₅) in de tram in Hasselt toen het station werd gebombardeerd: ‘Ik zag bloedende mensen, die uit de treinen waren gesprongen, over straat lopen. De tram stopte. Mijn kameraad en ik stapten uit en bleven gewoon op straat staan kijken. Wij hadden geen schrik, wij waren het gewoon, die bombardementen. Een Duitse officier pakte ons bij de kraag en riep *koleirig*: “Daar zijn uw bevrijders!” Hij sleurde ons een huis in.’ De razende Duitser redde hun leven. Voor 67 anderen kwam alle hulp te laat.

Op 10 april voerden de geallieerden een eerste massale aanval uit. Jean (°1928, Brussel₄₈₈) ging naar het college in Schaarbeek: ‘Het laatste trimester hadden wij bijna geen school meer omdat er zo veel bommen vielen. Ze mikten op de Duitsers aan het station.’ Toch vielen er 42 burgerslachtoffers. Ook Melsbroek en Schaffen betreurden een veertigtal doden. Het grootste drama voltrok zich in Merelbeke bij Gent. ‘Ik kan me nog perfect het geluid van dat alarm herinneren’, zegt Henriette (°1934, Gent₃₆₄). ‘Bijna iedereen vluchtte naar schuilkelders, maar daardoor was het overal aanschuiven. Daarom legden wij ons in het park met onze buik plat in het gras. In de kelder kon er altijd een waterleiding springen, waardoor de mensen verdronken. Toen we in het gras lagen, zag ik hoe er eerst vliegtuigen waren die lichtkogels dropten om het doel te markeren. Dan pas kwamen de bommenwerpers en zagen we de bommen echt vallen.’ Marie-Jeanne (°1935, Gent₄₈₂) is nog steeds kwaad over de geallieerde vergissing: ‘Ik heb die vliegtuigen zien overkomen en ze hebben hun doel gemist. De bommen vielen op de schuilkelders, en de waterleidingen en watersilo’s van de omliggende ser-

Twee jongens tussen het puin na het bombardement op Kortrijk van 26 maart 1944.

res zijn gebarsten. Veel mensen zijn toen verdronken.’ Die nacht schrokken we wakker van het gedaver’, zo herinnert Julienne (°1927, Moerbeke₂₈₆) zich. ‘Je zag het licht in de richting van Gent.’ ‘Iemand van onze buurt werd ook getroffen,’

Het bombardement van Merelbeke op 10 april 1944 was, na dat van Mortsel, het meest dodelijke.

weet Madeleine (°1930, Schellebelle₃₉₉), ‘en die lag er al acht dagen dood vooraleer ze hem vonden.’ ‘Tot bij ons was het zo klaar dat je ’s nachts je krant zou kunnen lezen’, vertelt Etienne (°1930, Aalst₆₈₂). ‘Het was precies dag. Iedereen van onze generatie zal zich dat bombardement herinneren.’ Sinds de luchtaanval op Mortsel waren de bommen nooit zo dodelijk geweest. Maar liefst 428 mensen lieten het leven in Merelbeke. Die paasmaandag kleurde de omgeving van het vormingsstation bloedrood.

‘Het was ons eerste bombardement’, vertelt Vicky (°1922, Mechelen₄₀₄) over 19 april. ‘De kranten hadden ervoor gewaarschuwd en toch verraste het oorverdovende geronk ons. Iedereen snelde naar buiten om te kijken. De eerste brandbom viel op het café tegenover ons. De baas schopte de bom weg! De tweede trof de groentewinkel, waar een vrouw aardappelen aan het schillen was. Ze kreeg de brandbom op haar hoofd en was op slag dood. De Onze-Lieve-Vrouwekerk, het arsenaal en de Leuvensesteenweg kregen de volle lading. Samen met andere kinderen stond ik vooraan in de straat toen rond middernacht de kerkklok naar beneden donderde.’ Bij dit eerste zware bombardement op Mechelen kwamen 138 mensen om het leven. Ondanks de massale verontwaardiging van de bezette bevolking voerden de geallieerden het aantal aanvallen nog op. Op 23 april brandde het klooster in het Henegouwse Tertre uit na een bominslag. 43 kinderen en twee zusters werden dood uit het puin gehaald. Vier dagen later verloor Montzen 66 inwoners tijdens een luchtaanval.

Albert (°1930, Sint-Katelijne-Waver₆₉₄) hoorde vanop enkele kilometers afstand hoe het in de nacht van 1 mei opnieuw daverde in Mechelen: ‘Wij dachten dat de geallieerden geland waren! Dus wij zaten op onze knieën te bidden voor het venster, terwijl onder het gordijn bliksems van de bommen kwamen.’ ‘Het was precies een geluid zoals een oud rolluik dat je neerlaat’, herinnert Henri (°1932, Mechelen₃₂₆) zich het bombardement. ‘Ik herinner mij ook dat de geallieerden zilveren snippers lieten vallen, die de Duitse zoeklichten weerkaatsten.’ André (°1930, Mechelen₄₁₈) woonde uit veiligheidsoverwegingen op het platteland: ‘Maar juist die nacht mochten we thuis logeren. Ineens was alles verlicht. De lichtkogels markeerden de doelwitten. Maar onze bondgenoten hadden zich vergist. In plaats van de spoorwegen af te bakenen lag onze wijk tussen de verlichtingslijnen.’ Het nachtelijke bombardement was kilometers ver voelbaar. ‘Wij

Na het bombardement van 1 mei 1944 telde Mechelen 171 doden.

zagen en voelden alles trillen', getuigt Denise (°1930, Antwerpen₄₁₀). 'Het was rond vier uur 's nachts en het heeft lang geduurd. Het was bijzonder angstaanjagend.'

Net als veel andere avondlijke pendelaars kwamen Maria-Louisa (°1920, Antwerpen₃₃₉) en haar echtgenoot van Brussel toen ze in Mechelen het bombardement meemaakten: 'Ik bibberde van mijn kop tot aan mijn tenen', vertelt ze aan haar kleindochter. 'Ik was zo bang dat ik het handvat van bompa's *kazak* heb kapotgetrokken.' Jos (°1924, Lint₇₃₃) moest noodgedwongen te voet van zijn werk in Brussel naar huis en was net in Mechelen op het moment van het bombardement: 'Een nacht om nooit te vergeten. Er was net een trein aangekomen en de mensen hingen dood uit de wagons. Huizen stonden in lichterlaaie en ik zag dode mensen op straat. Ineens: *bam!* Plots niets meer. Ik kwam weer bij bewustzijn in een kolenkelder in de Oude Brusselstraat tussen andere mensen. We begonnen te bidden rond een Mariabeeldje dat daar stond, maar een man verweet ons: "Ja, ja, bid maar! Het helpt toch niet!" Er klonk een nieuwe knal. Het huis werd geraakt. Toen ik mijn ogen opende, zag ik die ongelovige zitten met het beeldje in zijn handen. Bidden dat hij deed!' Ook Vicky (°1922, Mechelen₄₀₄) kwam net van Brussel. 'Onze pa zei: "Rap naar buiten want er hangt een kerstboom boven de Battelsteenweg." Dat waren de lichtjes die de vliegtuigen smeten. Onze overburen hadden een betonnen kelder gemaakt en met heel de straat scholen wij daarin. De aders op het voorhoofd van mijn pa stonden dik en het zweet liep eraf, terwijl hij bibberend aan de paal heen en weer schokte in die kelder.'

Nooit lag ons land zwaarder onder vuur dan van 8 tot 12 mei 1944. In die vijf dagen stierven meer dan 1500 mensen. In de woonwijken van Laken, Schaarbeek en Evere vielen de eerste slachtoffers toen op 8 mei geallieerde bommenwerpers grote schade aanrichtten, 197 mensen overleefden het niet. De volgende dag vielen er in Haine-Saint-Paul meer dan 50 doden, in Luik 45, in Aarschot 23 en in Sint-Truiden 15.

Op 10 mei kreeg Merelbeke opnieuw een aanval te verduren: er vielen 48 doden. In Doornik was de tol nog zwaarder: 107 mensen verloren er het leven. Op 11 mei vielen er in Brussel 276 doden te betreuren, in Luik 126 en in Mechelen 46. Maar het bekendste bombardement van die dag was dat op Lokeren, waar 85 mensen, onder wie veel vrouwen en kinderen, de dood vonden. Hoewel er al heel wat bombardementen op Belgische gemeenten waren geweest, dachten nog velen dat de vliegtuigen naar Duitsland zouden vliegen. 'Ik liep gewoon naar de lucht te turen', lacht Hilda (°1930, Lokeren₂₈₅). 'Ze vlogen zo op rijtjes en ik vond dat

Op 9 mei 1944 werd het historisch centrum van Aarschot gebombardeerd. Ook in het beroemde begijnhof was de schade groot.

mooi.' 'Wat ik toen zag, zal ik nooit vergeten,' vertelt Etienne (°1934, Lokeren₆₉₁). 'Wij sprongen in een put en toen we eruit kwamen, lag alles plat. Mijn tante riep: "Moeder! Moeder!" Ik vond dat vreemd omdat onze grootmoeder al lang dood was. Een meisje dat ik kende, was door de luchtverplaatsing tot in de goot op het dak gezwierd. Dood.' Basiel (°1933, Lokeren₃₁₁) was net met zijn vrienden aan het voetballen: 'De luchtdruk duwde ons allemaal tegen de muur. We wisten niet wat er gebeurde.' 'Het ergste dat ik meegemaakt heb?' vraagt André (°1936, Lokeren₆₈₃). 'Dat was de begrafenis van de slachtoffers van het bombardement. Ze werden begraven met open camions waar de lijken in lagen. De kleine kistjes waren van de kinderen.' Leopold (°1926, Sint-Niklaas₂₄₀) was een van de mannen die de afschuwelijke taak kregen om de lichamen te verzamelen en met een vrachtwagen weg te voeren: 'Die mensen waren helemaal zwart. Om nooit meer te vergeten. Ze werden op de camion geladen, gegoooid eerder. Ik vond dat erg. Ze waren wel dood, maar het waren toch mensen? Maar ik moest zwijgen en rijden.'

Op 11 mei 1944 werd Brussel opnieuw het slachtoffer van een dodelijke lucht-aanval.

In de nacht van 11 op 12 mei wilden de geallieerden hun vijfdaagse bommencampagne afsluiten met de vernietiging van twee strategisch belangrijke doelwitten: het rangeerstation in Leuven en het legerkamp in Leopoldsborg. Het was duidelijk dat de legerleiding amper lessen had getrokken uit de bombardementen op doelwitten te midden van bevriend gebied zoals in Kortrijk, Merelbeke en Brussel. Maria (°1931, Heusden-Zolder₀₄₈) zal de Britse aanval op Leopoldsborg nooit vergeten: 'Ze wilden de Duitsers treffen, maar vergisten zich en bombardeerden Beverlo! Ik herinner me dat er daarna een kilometerslange trein vanuit Duitsland aankwam, vol met jonge soldaatjes van amper achttien jaar oud. Toen na twee dagen de Engelsen terugkeerden en ditmaal wel Leopoldsborg aanpakten, sneuvelen er gigantisch veel van die net aangekomen jonge soldaatjes.' In Beverlo waren er 70 doden, maar ook de aanval op Leopoldsborg daarna maakte 84 burgerslachtoffers. Ook Maria (°1933, Eksel₆₃₅) herinnert zich het bombardement op Beverlo op die manier: 'Het was een mislukking. Wij hadden nog geen schuilkelder en vluchtten dan maar onder de bomen op straat.' Lucien (°1933, Kwaadmechelen₃₆₀) zag hoe de Amerikanen zich hadden voorbereid op

de luchtaanval: ‘Ze hingen lichten in de lucht, een soort van ballonnen, om te kunnen zien. In het midden van de nacht was alles verlicht. Ze wilden het kamp bombarderen, maar de ballonnen waren weggedreven. In de plaats van boven Leopoldsburch hingen ze boven Beverlo. De vliegeniers gooiden de arbeiderswijken rond de mijnen plat. Ook bij ons vielen er bommen. De vensters en deuren van de huizen vlogen naar binnen door de luchtdruk.’

Meer dan honderd zware bommenwerpers verschenen diezelfde nacht boven de druk bevolkte stationswijk van Leuven. Maar de Canadezen konden hun doelwit niet volledig vernietigen en kregen de opdracht om in de nacht daarop een nieuwe luchtaanval te lanceren. Na een tweede vurige nacht telde men 246 doden. Lutgard (°1935, Wespelaar⁷⁴⁴) kroop in de schuilplaats die haar vader in de tuin had gegraven: ‘Toen ik naar deabri liep, zag ik allemaal sterretjes boven de stad. Het waren bommen. We zaten er met alle burenen in *gestompt*, elk met een hoofdkussen op ons hoofd. Iedereen had schrik en je kunt niet geloven wat mensen dan doen. Ik voel die angst nog. We hoorden het knetteren en donderen, alsof alles naast ons gebeurde, ook al lag Leuven meer dan tien kilometer verderop.’ Jeanne (°1920, Antwerpen²⁰²) was op bezoek bij familie in Leuven: ‘Ineens hoorden we weer een diep geronk. We vluchtten naar het geitenstalletje, want in de kelder was er geen vluchtweg en als het huis zou instorten, zaten we daar als ratten in de val. Vanuit de stal zagen we hoe de muren van het huis barstten en de deur eruit vloog.’

De schade na deze tweevoudige aanval was niet te overzien. Niet enkel het doelwit werd van de kaart geveegd, maar ook woonwijken en de beroemde monumenten werden vernietigd. Vooral in Wilsele was de balans erg triest. Na augustus 1914 en mei 1940 had het oorlogsgeweld de universiteitsstad Leuven voor de derde maal tot puin herleid. Karel (°1927, Rumst⁴⁹⁹) was een van de vele studenten in Leuven. Hij verbleef in het seminarie om priester te worden: ‘De muren boven ons stortten in door de luchtverplaatsing, maar onze schuilkelder hield stand. Een van ons zat geklemd onder het puin en moesten we uitgraven. We kropen eruit en zagen dat de hele stad vernietigd was. In het gebouw achter ons was een bom gevallen op een gebetonneerde gang en iedereen die daar had geschild was dood.’

Studeren in Leuven was de grote droom van mijn grootvader. Louis vernam met afschuw wat voor een gruwel er zich afspeelde en vreesde wellicht dat het volgende academiejaar niet zou doorgaan. Een maand later sloeg de verplichte tewerkstelling zijn droom definitief aan diggelen. Mijn andere grootvader Roger ruilde al in 1939 Gistel in voor Leuven. Hij zat in zijn laatste jaar of ‘de eerste moderne’ van het Heilig Drievuldigheidscollege op de Grote Markt van Leuven toen de bommen insloegen. Ik vind een overzicht van zijn onderwijscarrière in een oude kaft, waarin hij schreef: ‘Hoofdgebouw vooraan en linker deel klaslokalen en slaapkamers, waaronder de mijne, volledig vernield en uitgebrand. De studenten waren enkele dagen voor 12 mei 1944 in vakantie. De paters-jozefieten waren verwittigd dat er een bombardement zou gebeuren.’ Hadden de leraars van mijn grootvader het gevaar voorspeld na de vier dagen bommenterreur? Het is niet duidelijk of Roger ook uit voorzorg naar huis mocht gaan. Dat doet novice Karel wel vermoeden: ‘We wisten dat ze Leuven zouden bombarderen. Daarom klommen wij op zolder om te kijken. Hoe we dat wisten, weet ik niet. Was het door de verkenners die ervoor boven de stad vlogen? Of door de lichtkogels die ze smeten om het doelwit te markeren?’ Wat als de paters van het jozefietenklooster aan de Oude Markt niet zo alert hadden gereageerd? Was mijn grootvader dan in zijn slaap verrast door het bommengeweld? Eén ding stond vast: Roger kon niet meer terug naar zijn school. De ramp ontnam hem ook zijn grootste droom: hij heeft zijn middelbare studies nooit afgemaakt.

Ondanks de steeds luidere protesten van de Belgische regering gingen de geallieerden na 12 mei door met het bombarderen van doelwitten in het hart van woonwijken. Toch leken ze wat voorzichtiger te werk te gaan en vielen er minder burgerslachtoffers. ‘Ik geloof dat er wel drie doden waren in één familie,’ vertelt Simonne (°1930, Evergem₃₁₈) over het bombardement op een textielfabriek in Sleidinge. ‘Maar eigenlijk hadden we in Evergem weinig last van bommen.’ Toch werd er op die 19de mei een groot drama vermeden. Een bom sloeg immers in nabij een biddende massa aan een Mariabeeldje. Als bij wonder vielen daar geen slachtoffers, maar de bommen hadden elders wel zeven burgers gedood.

Uit angst voor de bommen werd Hendrik (°1930, Hemiksem₄₂₆) op 20 mei naar zijn tante in Aarlen gestuurd: ‘Net buiten Brussel hield onze trein halt naast een trein vol Duitse tanks en kanonnen. We moesten het perron verlaten en ons zo

wijd mogelijk verspreiden. Terwijl er een alarm loeide, vluchtten wij het bos in. Toen werden de treinen beschoten met mitrailleurvuur. Na een overnachting in Jambes reden we tot Marloie en daar mochten we niet door omdat er een munitietrein was ontploft. De wagons lagen tot in het dorpje, 200 meter verderop. De shade was enorm. Na een drietal kilometers te voet stond er een trein die ons naar Jemelle bracht. Zo konden we eindelijk tot in Aarlen geraken.' De munitietrein in Marloie was ontploft na een beschieting door een geallieerd vliegtuig. Twee Duitsers en 39 burgers kwamen daarbij om het leven.

Op 25 mei was het geallieerde offensief nog niet voorbij: 79 doden in Luik, in Charleroi 75, in Brussel 43 en in La Louvière 12. Een nieuw drama volgde twee dagen later, toen de geallieerden opnieuw de aanval inzetten op het kamp van Leopoldsborg. Hoeveel van de duizenden Duitse soldaten die er verbleven daarbij sneuvelden, zullen we nooit weten door de censuur. Onder de bevolking van de Kempense gemeente vielen 270 dodelijke slachtoffers. 'Wij zaten toen in de kelder', vertelt Yvonne (°1923, Balen₂₂₄). 'Zelfs daar werden we de luchtverplaatsing gewaar, want de broek van bompa flapperde zo rond zijn benen', beeldt ze uit voor haar kleindochter door met haar handen te wapperen. 'Duitsers die naast ons ingekwartierd waren, klopten op de deur', vertelt Maria (°1934, Mol₆₀₇). 'Ze zeiden: "*Frau, kein Licht machen!*" Er hingen al dekens aan de ramen en nu mocht er zeker geen licht naar buiten schijnen. De Duitsers hielpen de twee jongste kinderen uit hun bedjes en droegen ze mee de kelder in. Wij schuilden heel de nacht onder het huis, want zo lang duurde het bombardement.' Lucien (°1933, Kwaadmechelen₃₆₀) ziet het verband met de vorige luchtaanvallen: 'In plaats van in huis te blijven groef iedereen buiten grachten. We hadden geleerd dat de mensen binnen het niet overleefden.'

28 mei was een trieste dag voor Brugge: twee opeenvolgende Amerikaanse aanvallen troffen toen een radiostation in Sint-Michiels. Daarbij vielen 39 burger-slachtoffers. Etienne (°1934, Brugge₀₇₂) is nog steeds onder de indruk: 'Het was het ergste wat ik ooit meemaakte. Na dat bombardement was ik nooit meer bang, ik had het toppunt van angst bereikt. De Amerikanen wilden de communicatie met de duikboten verbreken en het radiostation bevond zich vlak bij ons huis. We moesten naar de kelder. We baden tot God dat hij ons zou laten leven. Na het bombardement zag ik veel doden en verwoeste huizen. Toen werd ik geconfron-

Op 20 juli 1944 vielen er opnieuw bommen op Kortrijk.

teerd met de gruwel van de oorlog.' Op 20 juli dropten Amerikaanse vliegtuigen hun bommen op het station van Kortrijk. Maar ook de omliggende huizen werden getroffen. Balans: 172 doden. In de lente en zomer van 1944 verloren meer dan 5000 burgers het leven door de bevrijdingsbombardementen op ons land. In september deed de bevrijding het geweld weer opflakkeren. Net voor de bevrijding kreeg Luik nog een stevige bommenregen over zich. Op 7 september verloren 104 Luikenaars het leven bij een geallieerd bombardement. Het einde van de oorlog was het bloedigst.